

Warszawa, 16.05. 2018r.

dr hab., prof. APS Bernadeta Szczupał
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Instytut Pedagogiki Specjalnej
w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Chrzęszcz *Funkcje asystenta studenta niepełnosprawnego w polskich uniwersytetach* napisanej pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Zenona Gajdzicy oraz promotora pomocniczego dr Doroty Prysak

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska podejmuje ważną i aktualną problematykę dotyczącą funkcji asystentów studentów z niepełnosprawnością. Tytuł rozprawy jednoznacznie określa podjęte zamierzenie badawcze. Praca wprowadza w niezbyt często podejmowane obszary rozważań dotyczących teorii i praktyki pedagogicznej. Stąd też analizy teoretyczno-badawcze, ukierunkowujące działania praktyczno-wdrożeniowe, stają się niezwykle cenne. Podjęta przez Doktorantkę problematyka jest bez wątpienia ważna, aktualna, interesująca ze społecznego punktu widzenia i dlatego zasługuje na aprobatę.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że tytułowe zagadnienie funkcji asystentów studentów z niepełnosprawnością jawi się jako jedno z trudniejszych w analizach badawczych. Dużym utrudnieniem jest fakt, że każdy student z niepełnosprawnością jest osobą indywidualną, posiada różne, swoiste potrzeby i preferencje, dlatego też posiada własne, specyficzne doświadczenia, trudności i oczekiwania wobec wspierającego go asystenta.

Recenzowana praca doktorska jest interesująca i ważna dla teorii i praktyki pedagogiki specjalnej. Ze względu na wieloaspektowość funkcji asystenta, rozprawa dostarcza wielu informacji dotyczących psychospołecznego funkcjonowania i możliwości wsparcia studentów z niepełnosprawnością.

1. Ocena formalna

Trafnie wybrany tytuł pracy wyznacza niezwykle ważny i aktualny kierunek tematyczny podejmowanych przez Doktorantkę zagadnień. Rozprawa posiada układ typowy dla prac o charakterze empirycznym. Zawiera zrównoważoną, merytorycznie uzasadnioną i uporządkowaną strukturę części, rozdziałów i podrozdziałów, odzwierciedloną poprzez wielość i sposób ich konstrukcji. Jest to pewna komplementarna, zamknięta całość, ukazująca prawidłowość warsztatową i merytoryczną Doktorantki. Przyjęta kolejność została podporządkowana istocie i logice przedmiotu opisywanych w pracy zagadnień, jest więc uzasadniona merytorycznie i metodologicznie. Dodatkowe wątki merytoryczne omawiane wewnątrz rozdziałów są konstruktywnie uzasadnione i przedstawione w przemyślanych proporcjach, wytłumaczalnych zakresem wymaganej analizy. Praca z formalnego punktu widzenia napisana została dobrym językiem, występuje konsekwencja w zapisie bibliograficznym, jest napisana starannie, bardzo dobrze rozplanowana graficznie. Z całym przekonaniem stwierdzam, że Doktoranta dowiodła swoich umiejętności pisania tekstu naukowego.

2. Struktura pracy oraz ocena teoretycznych podstaw badań

Konstrukcja recenzowanej pracy jest przejrzysta i nie budzi wątpliwości. Analiza jej struktury pozwala na wyodrębnienie części teoretycznej a w niej trzech rozdziałów teoretycznych, części metodologicznej, części zawierającej analizę przeprowadzonych badań oraz części ukazującej propozycje rozwiązań praktycznych, zakończenia, bibliografii i aneksów. Całość rozprawy została zawarta na 225 stronach.

Przede wszystkim podkreślić należy podstawę teoretyczną pracy –wyróżnia ją aktualna i reprezentatywna dla podejmowanego tematu baza źródłowa, dająca możliwość prawidłowego opisania badanych zagadnień.

Dysertację prawidłowo rozpoczyna dobrze napisany wstęp. W części pierwszej zawarte są trzy rozdziały teoretyczne. W rozdziale pierwszym Doktorantka zasadnie przedstawia definicje, koncepcje, typy i przyczyny niepełnosprawności. Przedstawia historyczne ujęcie niepełnosprawności. Ponadto szczegółowo omawia bariery fizyczne, psychiczne i społeczne w życiu osób z niepełnosprawnością. W rozdziale drugim Doktorantka wnikliwie omawia rolę i zadania asystenta osoby z niepełnosprawnością. Wyjaśnia w nim m.in. podstawowe założenia asystentury, prawny aspekt zawodu i cechy dobrego asystenta, analizuje modele asystentury dla osób z niepełnosprawnością. Prawidłowo omawia też

zagadnienie wsparcia społecznego oraz pojęcie funkcji. W kolejnym rozdziale w części teoretycznej Doktorantka konstruktywnie omawia wybrane aspekty funkcjonowania studenta z niepełnosprawnością. Przedstawia w nim dorosłość jako etap rozwojowy, charakteryzuje kształcenie na poziomie wyższym oraz możliwości, ograniczenia i formy wsparcia studenta z niepełnosprawnością. Jest to korzystne nawiązanie i wyeksponowanie istotnych treści w koncepcyjnym ujęciu tematu własnych badań. Rozdział ten jest również napisany wyczerpująco i nie budzi wątpliwości merytorycznych. Zaprezentowane w nim rozważania są cenne dla podjętego zakresu tematycznego badań własnych. Wszystkie rozdziały teoretyczne są spójne pod względem logicznym, prezentują wszelkie niezbędne informacje związane z omawianym zagadnieniem i są wartościowe w sensie kognitywnym. Są napisane prawidłowo pod względem merytorycznym. Treści w nich zawarte są wyczerpujące i wystarczające, jak na zamierzenie, które im przyświecało.

W pracy warto zamiast pojęcia *jednostka* używać pojęcia *osoba* oraz zamiast pojęcia *osoba niepełnosprawna* – *osoba z niepełnosprawnością*. Chcę podkreślić, że używając takich pojęć sankcjonujemy segregacyjny model podejścia do osób z niepełnosprawnością, co w kategoriach godności, autonomii, podmiotowości oraz w kategoriach psychospołecznych ma istotne znaczenie.

Część teoretyczna pracy oparta jest na reprezentatywnej i aktualnej literaturze dla przyjętego przedmiotu badań i świadczy o tym, że Autorka posiada umiejętność naukowego wglądu w przedmiot badań i analiz oraz syntetycznie przedstawia i analizuje treści zawarte w literaturze naukowej.

3. Założenia metodologiczne i wyniki badań własnych

Część druga dysertacji zawiera metodologiczne podstawy badań własnych. Rozdział ten zawiera prawidłowe i wyczerpujące określenie celu i przedmiotu badań, problemów badawczych, hipotez, zmiennych i wskaźników, opis zastosowanych metod i narzędzi badawczych oraz organizację przeprowadzonych badań własnych i charakterystykę badanych grup. Dodatkowo problemy, hipotezy, zmienne i wskaźniki zostały przedstawione przejrzysto, w ujęciu tabelarycznym. Ich zestaw nie budzi żadnych zastrzeżeń merytorycznych. Doktorantka słusznie do opracowanej koncepcji badań własnych wybrała paradygmat funkcjonalny. W założeniach metodologicznych Doktorantka zasadnie wybrała metodę sondażu diagnostycznego metodę analizy dokumentów. Techniki i narzędzia badawcze również zostały prawidłowo dobrane. Opis zaprezentowanej koncepcji metodologicznej nie budzi żadnych zastrzeżeń. W części tej zauważalna jest bardzo dobra

znajomość literatury metodologicznej, która ujawnia się trafnymi odwołaniami do wielu pozycji z tego zakresu.

W części trzeciej Doktorantka przedstawiła wyniki przeprowadzonych badań własnych. Prezentacja wyników badań jest rzetelna, prawidłowa, logiczna i klarowna. Zauważalna jest kompleksowość wszystkich dociekań. Doktorantka dokonuje szczegółowego opisu i interpretacji wyników badań własnych weryfikację sformułowanych hipotez. Szczegółowo przedstawia funkcje asystentów studentów z niepełnosprawnością sformułowane w aktach prawnych oraz w dokumentach instytucjonalnych. Zasadnie omawia wszystkie funkcje w opinii studentów z niepełnosprawnością, oraz w opinii asystentów, studentów pełnosprawnych i pracowników uczelni. Przedstawia też wiele istotnych czynników warunkujących rzeczywiste funkcje asystentów studentów z niepełnosprawnością. Określa związek funkcji asystenta z rodzajem niepełnosprawności studenta oraz wykształceniem asystenta. Na szczególną pochwałę zasługuje dociekliwość Doktorantki i próba spojrzenia na dany problem z różnych punktów widzenia przy pomocy komplementarnych podejść badawczych.

Na podkreślenie zasługuje duży obiektywizm i rzetelność w prezentowaniu otrzymanych wyników badań własnych. Doktorantka wykazała się dobrą umiejętnością interpretacją uzyskanych danych empirycznych. Pracę kończą obszerne i wartościowe propozycje rozwiązań praktycznych w zakresie funkcjonowania asystentów studentów z niepełnosprawnością raz obszerne zakończenie. Doktorantka przedstawia w nich tu logiczną syntezę badań własnych.

Oceniając całość analizy otrzymanych wyników badań mogę stwierdzić, że jest ona logiczna, i wyczerpująca. Stwierdzam, że Doktorantka wykazała się dużą umiejętnością prawidłowej prezentacji i analizy zgromadzonych w toku badań własnych materiałów.

4. Konkluzja

Oceniając przedłożoną do recenzji dysertację należy przede wszystkim podkreślić wartość poznawczą samego pomysłu badawczego, jego aktualność, a także duże znaczenie, jakie dla praktyki rehabilitacyjnej mają wnioski z przeprowadzonych badań. Recenzowana dysertacja w znacznym stopniu wzbogaca wiedzę z zakresu teorii i praktyki pedagogiki specjalnej. Praca odznacza się wartościowym nowatorstwem i pogłębioną własną refleksją Autorki nad funkcjami asystentów studentów z niepełnosprawnością. Temat zakreslony w tytule rozprawy Doktorantka omówiła kompetentnie, w sposób nowatorski, wyczerpująco i szczegółowo.

Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury z zakresu objętego przedmiotem rozprawy, a cytowane w pracy liczne źródła pozwoliły zarówno na zakreslenie teoretycznych, jak i metodologicznych podstaw badań. Przedstawiona do recenzji praca, spełnia wszystkie kryteria rozpraw doktorskich zarówno w warstwie teoretycznej i empirycznej ponieważ:

- ✓ stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego,
- ✓ obejmuje przemyślane etapy prowadzenia badań własnych oraz analizę i interpretację otrzymanych danych,
- ✓ potwierdza ogólną wiedzę Doktorantki w zakresie nauk społecznych (w szczególności z zakresie pedagogiki specjalnej),
- ✓ daje świadectwo umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Dokonując całościowej oceny recenzowanej pracy jednoznacznie stwierdzam, że jest to bardzo dobrze napisana rozprawa naukowa i jest oryginalnym przedstawieniem podjętego tematu badawczego. Oceniam ją bardzo wysoko.

Moim zdaniem, dysertacja – jako aktualne i bardzo wartościowe ujęcie tematu funkcji asystentów studentów z niepełnosprawnością, jest warta wyróżnienia oraz opublikowania w formie monografii.

W konkluzji końcowej stwierdzam, że dysertacja Pani mgr Katarzyny Chrząszcz *Funkcje asystenta studenta niepełnosprawnego w polskich uniwersytetach* spełnia wszystkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim, określone w art.13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. Nr 65 poz.595, z późn. zm.), w myśl których rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Na tej podstawie stawiam wniosek o dopuszczenie Pani mgr Katarzyny Chrząszcz do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora.

Bernadeta Szczupał